

ОСТРОВСЬКА А. В.

ХРАМ ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ У С. ВИРІВКА КОНОТОПСЬКОГО РАЙОНУ

Вирівка - звичайне село, яких на Конотопщині багато. Але, як і інші, воно має свою історію. І вона варта того, щоб її розповісти. У далеку сивину серед села був вир. Його утворювали весняні й снігові дощі, що збігалися в річку. Звідси, як розповідають старожили, і походить назва села [1].

У центрі села Вирівка, за кілька кілометрів від Конотопа, на крутому схилі річки Куколки, височить величний храм Покрови Пресвятої Богородиці, який не можна обминути, звідки б ви не йшли. У радянські часи церква вціліла, хоча багато років перебувала в запустінні. Цей храм був зведений у кінці XIX століття на кошти уродженця Вирівки, купця 1-ї гільдії, відомого благодійника і мецената Юхима Даниловича Школяренка.

Дерев'яна Покровська церква в с. Вирівка відома за документами з середини XVIII ст. Згідно з описом 1654 р. у селі на той час існувала церква Михаїла Архангела. Ю. Д. Школяренко ще юнаком пішов з Вирівки без батьківського благословення. Сам знайшов своє місце в житті - примирився з батьком, став купцем 1-ї гільдії і нажив мільйони. У с. Вирівці він побудував "Выровскую второклассную учительскую церковно-приходскую образцовую школу" (з гербової печатки), другу жіночу школу (обидві двоповерхові), фельдшерський пункт і церкву. Щоб школа, церква і священник мали постійне матеріальне забезпечення, купець відписав на церкву батьків дім і 30 десятин землі, які дісталися йому в спадок.

На меморіальній дошці в церкві висічено: "Храм сей сооружен для церковно-приходской учительской школы от конотопского купца 1-й гильдии Ефима Даниловича Школяренко". На другій дошці у церкві висічено "Храм сей сооружен в ознаменованіе Божьей милости над царской фамилией во время крушенія царского поезда на станции Борки". Там з високого насипу злетів потяг, яким цар з сім'єю їхали до моря. Жертв було багато. Проте сім'я вижила. Духовенство і вся монархічна преса підняли крик, що цар - помазаник Божий, який вцілів по Божій милості. А хто знав тоді, що вагон царя особливої конструкції? "Закладен 1892 г., освящен 1894 г. нежинским епископом Алексеем". Піп-семінарист пішов з села. Стару церкву розібрали. Тоді новий випускник духовної академії став священником, завідуючим учительською школою і викладачем Закону Божого [2].

1659 р. Конотоп увійшов у світову історію, після переможної для української зброї Конотопської битви [3].

Після цього Конотоп декілька разів розорювався і московськими, і польськими військами. Страждали і конотопські церкви. І все ж на початку XVIII ст. під час Північної війни, у 1711 р. в місті налічувалося 5 церков. Цікаво,

що церкви зберігали також найбільші конотопські реліквії та чудодійні ікони, прапори Конотопського ополчення 1812 р. та гармати Конотопської фортеці ХVІІІ ст., які нині знаходяться у Конотопському краєзнавчому музеї.

У 1818 р. храм згорів і на його місці запланували збудувати дерев'яну церкву в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці на цегляному підмурку. У 1861р. до нього прибудували дзвіницю. Храм освячений у 1894 р. ніжинським єпископом Олексієм. У будівництві храму купець мав власний інтерес - за заповітом передбачалось, що він з дружиною будуть поховані під склепінням церкви, а дзвіниця - 250-пудового дзвону, виготовленого зі сплаву міді й срібла, буде віддзвонювати йому вічну пам'ять. Але цього не сталося - купець помер і похований у Петербурзі [4].

Конотопські церкви були не лише релігійними установами. Під їх куполами активно займалися благодійництвом. 1892 р. голодувало 13 губерній Російської імперії. Лише парафіянами храму Покрови Пресвятої Богородиці міста Конотопа було зібрано понад 138 крб. голодуючим. Наближався бурхливий 1917 рік, з якого починається новий відлік життя церкви. 1917 р. православне духовництво імперії становило понад 220 тисяч чоловік. 27 грудня 1921 р. уряд приймає декрет про конфіскацію церковних та монастирських цінностей. 8 березня 1922 р. Раднарком УСРР прийняв постанову про вилучення церковних цінностей у фонд допомоги голодуючим [5].

І все ж хотілося б нагадати, що почалась культурна руйнація церков набагато раніше 1917 р. І це нібито вщувало майбутнє знищення церкви у 1930-х рр. Своїм життям вона жила недовго - до 1934 року, її подальшу долю покращено не тільки часом, а й руками людей. Покровська церква стала складом зернових.

Вона стала діючою під час Другої світової війни. До 1961 року Покровська церква у Вирівці залишалася діючою, доки не сталося непорозуміння між тодішнім духовним пастирем і парафією. Проїшло 3 роки, за які в церкві не правили, а отже, й податки не сплачувалися, і на законних підставах її знову зробили складом. При відбудові церкви всю важку роботу виконували жінки. Відремонтовано дах, на що пішли майже всі кошти, зібрані односельцями с. Вирівка [6].

У селі першими виступили на підтримку ідеї реставрації храму сільська рада, виділивши 6 тис. крб., директор радгоспу "Вирівський" - 15 тис. крб., Київська Метрополія Української Православної церкви - 20 тис. крб., Конотопський завод "Мотордеталь" вніс 5 тис. крб., значні суми переказали інші підприємства, громадські організації. Така матеріальна допомога дозволила порівняно за короткий термін виконати значний обсяг ремонтних робіт. Працювали старанно, допомагали всі селяни, які не стояли осторонь відбудови церкви. Але деякі жителі вважали, що це марна справа і є важливіші проблеми у селі, ніж відбудова пам'ятки.

23 листопада 1991 року урочиста мить у селі - освячення храму після його відбудови. Люди з навколишніх сіл: Таранського, Лисогубівки, Попівки, Сарнавщини, міста Конотоп, всі селяни довго очікували цієї святкової години. У день посвячення відбулося богослужіння. Благочинний Стефаній освятив

церкву. Комплекс, що складається з церкви, двокласного училища і будинку церковного причту, знаходиться на високому березі р. Куколка (ліва притока р. Сейм) в центрі села. Монументальний обсяг церкви з вагомими акцентами верху і дзвіниці домінує в навколишньому ландшафті та забудові, добре виглядаючи з відстані до 2 км, в т.ч. по автодорозі Конотоп-Київ [7].

У 1861р. до неї прибудували таку ж дзвіницю. У 1894 р. замість старого дерев'яного храму на кошти Школяренка побудували нову кам'яну церкву. У 1896 р. на схід від церкви побудували двоповерховий будинок сільського двокласового училища. Церква стоїть на найвищій позначці прибережного плато. В оформленні фасадів у повній мірі використані декоративні властивості будівельного матеріалу - всі профілі та деталі набрані з лекальної цегли. На темно-червоному тлі стіни чітко виділяються світло-жовті групи, зубчасті карнизи, віконні перемички з бровки, архівольт порталів і т.д. На вікнах збереглися первісні залізні ковані решітки з геометричним орнаментом [8].

Так само, як зовні, в інтер'єрі взаємодіють два принципи розкриття внутрішнього простору: глибинно-осьовий і центричний. Світловий четверик, що спирається на підпружні арки, вінчається зімкнутим склепінням з розпалубками над вікнами. У західній гілці знаходяться хори, що спираються на систему залізної-цегляних склепінь. Західний притвор і приміщення першого ярусу дзвіниці мають Коробовий звід. В інтер'єрі храму побілено. Розписів немає. Іконостас не зберігся. Підлога викладена з поліхромної керамічної плитки.

Загалом такі архітектурні форми властиві раціоналістичному напрямку так званого українського бароко - стилю кінця ХІХ ст. Церква, училище і будинок церковного причту формують рідкісний за ступенем збереженості ансамбль громадського центру села кінця ХІХ ст. Комплекс включений до Зводу пам'яток історії та культури України (том "Сумська область"), поставлений на державний облік як пам'ятку архітектури місцевого значення з охоронним № 238-См [9].

1. <http://ounb.sumy.ua/index.php?page=shkol>

2. http://konotoprairada.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=63&Itemid=69

3. http://www.doroga.ua/poi/Sumskaya/Virovka/Pokrovskaya_cerkovj/1633

4. <http://wikimapia.org/19438808/ru/Церковь-Покрова-Богородицы>

5. <http://topgorod.com>

6. <http://castles.com.ua>

7. <http://directnews.org.ua/2012/07/na-sumshhini-vid-udaru-bliskavki-zagorilasya-tserkva.html>

8. <http://www.grad.konotop.net/history/cerkvi1.php>

9. <http://our-travels.sumy.ua/ost/Goroda/Ukraine/Sumy/Dost-Konotop.php>

Керівник: Олех А. П.